

Το ισχύον νομικό καθεστώς των κατασχέσεων από οφειλές ιδιωτών προς το Δημόσιο και τα ασφαλιστικά ταμεία

Του Ευαγγέλου Γριβάκου, Αντιστρατήγου ε.α-Νομικού

Είναι γνωστό ότι, αν κάποιος φορολογούμενος αφήσει απλήρωτη μια οφειλή του, αυτόματα χάνει το δικαίωμα για την έκδοση πιστοποιητικού **φορολογικής ενημερότητας** που είναι απαραίτητο για την διενέργεια μιας σειράς γνωστών συναλλαγών. Σε περίπτωση καθυστέρησης αποπληρωμής της οφειλής, από την πρώτη, κιόλας, ημέρα, προστίθεται και μηνιαία προσαύξηση της τάξεως του **0,73%**, που συνεχίζει να «τρέχει» χωρίς ανώτερο όριο.

Με την διαπίστωση της οφειλής, η αρμόδια ΔΟΥ στέλνει **Ειδοποιητήριο** στον οφειλέτη και τον καλεί σε άμεση εξόφληση ή του προτείνει πάγια ρύθμιση σε δόσεις. Αν πρόκειται για φόρους εισοδήματος, ΦΠΑ, παρακρατούμενους φόρους (δηλ. φόρους μισθωτών υπηρεσιών, πρώην ελευθέρων επαγγελματιών, εργολάβων, δικηγόρων μηχανικών κ.λπ.), ΕΝΦΙΑ, λοιπούς τρέχοντες φόρους, τότε η εξόφληση μπορεί να καθορισθεί σε **12** δόσεις. Αν, όμως, πρόκειται για **έκτακτους φόρους** (όπως π.χ. από κληρονομιά) ή από πρόστιμα, οι δόσεις ανέρχονται σε **24**. Ο αριθμός των 12 ή 24 δόσεων δυνατόν να μειωθεί ανάλογα, αν τα ηλεκτρονικά πληροφοριακά συστήματα, σύμφωνα με τα στοιχεία με τα οποία τροφοδοτούνται (π.χ εισοδήματα, μηνιαία πάγια έξοδα κλπ), «αντιληφθούν» ότι ο συγκεκριμένος οφειλέτης έχει την οικονομική δυνατότητα να εξοφλήσει σε λιγότερες δόσεις. Με άλλα λόγια, τα συστήματα καθορίζουν τον αριθμό των δόσεων, τηρώντας, βέβαια τον μέγιστο αριθμό τούτων, 12 ή 24 αντίστοιχα.

Μέχρι εδώ τα πράγματα έχουν καλώς. Αν, όμως, ο δύστηνος οφειλέτης δεν μπορεί να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του, αρχίζουν να εφαρμόζονται τα μέτρα αναγκαστικής είσπραξης, ή, άλλως, οι **κατασχέσεις**. Η σήμερα (τέλη του 2017-αρχές 2018) ισχύουσα νομοθεσία, για την αποπληρωμή ληξιπρόθεσμων χρεών προς το Δημόσιο άνω των **500 ευρώ**, δίνει την δυνατότητα στις φορολογικές Αρχές να προβαίνουν σε κατασχέσεις οποιωνδήποτε περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη (χρήματα τραπεζικών λογαριασμών, ακίνητα, αυτοκίνητα, σκάφη, ακόμη και τιμαλή κλπ). Εκτός τούτων, η εφορία μπορεί να προβεί σε κατάσχεση για οποιοδήποτε ποσό οφειλής ως εξής:

-Μέχρι το ήμισυ (**50%**) οποιουδήποτε ασφαλιστικού βοηθήματος το οποίο καταβάλλεται περιοδικά στον οφειλέτη, εφόσον υπερβαίνει τα **1.000** ευρώ, καθώς και μέχρι το ήμισυ (**50%**) του εφάπαξ που καταβάλλεται από οποιοδήποτε ασφαλιστικό ταμείο.

- Των ενοικίων (ή μέρους αυτών) των οποίων η είσπραξη είναι επικείμενη, μέρους (ή ολόκληρου) του ποσού των εισπράξεων από πωλήσεις προϊόντων ή άλλων πραγμάτων, όπως ακίνητα, ΙΧ αυτοκίνητα, σκάφη κλπ) ή των εισπράξεων από πάσης φύσεως αποζημιώσεις (π.χ κάποιου περιουσιακού στοιχείου).

Όλες οι μορφές των παραπάνω κατασχέσεων εκτελούνται **«εις χείρας τρίτων»** και η εφορία είναι υποχρεωμένη να ενημερώσει τους αρμόδιους φορείς, δηλαδή τους εργοδότες για την κατάσχεση των μισθών, τους ενοικιαστές για την κατάσχεση των ενοικίων, τους ασφαλιστικούς οργανισμούς για την κατάσχεση των παροχών, τους αγοραστές για την κατάσχεση του τιμήματος της πώλησης κλπ. Επί πλέον, διατηρεί το γενικό δικαίωμα όπως δίνει εντολές στις τράπεζες να προβαίνουν σε νόμιμες κατασχέσεις από τους λογαριασμούς των πελατών τους που είναι και οφειλέτες.

Όσον αφορά την πολιτική επί των **ακατάσχετων λογαριασμών**, σύμφωνα με τον ν.4254/2014 και την ΠΟΛ.1182/2014, οι φορολογούμενοι έχουν δικαίωμα να δηλώσουν σε μια μόνο τράπεζα και στο **taxis ένα λογαριασμό τους ως ακατάσχετο**. Εννοείται ότι η τράπεζα δεν δεσμεύεται να κατάσχει και να «σηκώσει» χρηματικά ποσά από τον λογαριασμό αυτόν αλλά **πέραν του ακατάσχετου ορίου** Από την κατάσχεση προστατεύονται (θεωρούνται ακατάσχετα) οι **μισθοί, οι συντάξεις και τα ασφαλιστικά βοηθήματα** των οφειλετών του Δημοσίου που φθάνουν μέχρι τα **1.000 ευρώ**. Αν κυμαίνονται από **1.000 και έως 1.500 ευρώ**, τότε η κατάσχεση επιτρέπεται μέχρι το **50%** αυτών, ενώ **αν υπερβαίνουν τα 1.500 ευρώ** η κατάσχεση επεκτείνεται **στο σύνολο του ποσού που υπερβάλλει τα 1.500 ευρώ**. **Παράδειγμα** : Έστω ότι ο Χ παίρνει μισθό **2.000 ευρώ** και χρωστάει στο Δημόσιο. Η εφορία για τα πρώτα 1.000 ευρώ δεν θα του πάρει τίποτε, για τα επόμενα 500 ευρώ θα του κατάσχει το 50%, δηλαδή **250 ευρώ**, και για τα **επόμενα 500 ευρώ το σύνολο του ποσού**. Κατά συνέπεια, επί μισθού 2.000 ευρώ, το Δημόσιο θα πάρει **750 ευρώ** (250 +500) και για τον οφειλέτη Χ θα μείνουν τα υπόλοιπα 1250 ευρώ. Αναφορικά με τις καταθέσεις φυσικών προσώπων απαγορεύονται οι κατασχέσεις μέχρι **1.250 ευρώ** μηνιαίως, αλλά για έναν και μοναδικό λογαριασμό (ατομικό ή κοινό) και σε ένα μόνο πιστωτικό ίδρυμα. Τα αυτά ισχύουν ακόμη και στην περίπτωση που ως δικαιούχος ή συνδικαιούχος του κατασχεθέντος τραπεζικού λογαριασμού αναγράφεται υποχρεωτικά **τρίτο πρόσωπο**, όπως π.χ ο δικαστικός συμπαραστάτης τέκνου ή ένας εκ των δύο γονέων, στην περίπτωση διατροφής ανηλίκου τέκνου.

Πλέον των ανωτέρω περιορισμών, η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ), με την ΠΟΛ 1146/2017, πρόσφατα διευκρίνισε ότι, στα πλαίσια καθορισμού των εξαιρετικών περιπτώσεων απαλλαγής από τις κατασχέσεις, πλην των επιδομάτων που χορηγούνται σε οφειλέτες ή τις συζύγους αυτών λόγω μακροχρόνιας ανεργίας ή στέρησης άλλων πηγών εισοδημάτων ή σοβαρών προβλημάτων υγείας, **ακατάσχετα** παραμένουν και τα σαφώς καθοριζόμενα από την κείμενη νομοθεσία ως τοιαύτα **προνοιακά ή άλλα «κοινωνικά» επιδόματα και βοηθήματα** (π.χ επίδομα κοινωνικού εισοδήματος αλληλεγγύης, επίδομα ανεργίας ΟΑΕΔ, επίδομα θέρμανσης, διατροφή ανηλίκου τέκνου κλπ). Στις περιπτώσεις που διαπιστώνεται ότι σε ένα ατομικό ή κοινό τραπεζικό λογαριασμό (ανεξάρτητα αν αυτός δηλώθηκε ή όχι ως ακατάσχετος) έχει επιβληθεί κατάσχεση επί καταθέσεων προερχομένων από την καταβολή κάποιου από τα ως άνω επιδόματα, η κατάσχεση εξαλείφεται μετά από **αίτηση του οφειλέτη**, αποδεσμευμένου, ανάλογα, του συνόλου ή μέρους του δεσμευθέντος ποσού. Αντίγραφο της Απόφασης για την ολική ή μερική εξάλειψη της κατάσχεσης κοινοποιείται αυθημερόν με ηλεκτρονικά ή τηλεμοιτυπικά μέσα στις αρμόδιες κατά τόπους φορολογικές υπηρεσίες.

Η διαδικασία γνωστοποίησης του (μοναδικού) κατά νόμον ακατάσχετου λογαριασμού στην Φορολογική Διοίκηση είναι σχετικά απλή. Κατά την ΠΟΛ1182/ 2014, ο ενδιαφερόμενος υποβάλλει ηλεκτρονικά **Αίτηση/Υπεύθυνη Δήλωση** μέσω εφαρμογής της Διεύθυνσης Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (Δ.ΗΛΕ.Δ.) της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων (ΓΓΔΕ) στο περιβάλλον TAXISnet, στην οποία αναγράφει και τον αριθμό του τραπεζικού λογαριασμού, υπό μορφή IBAN. Σε περίπτωση που για οιοδήποτε λόγο επιθυμεί να κλείσει αυτόν τον λογαριασμό, υποβάλλει νέα **Αίτηση/ Υπεύθυνη Δήλωση** με το IBAN του νέου. Μετά την δήλωση του ακατάσχετου λογαριασμού στο Taxisnet, ενημερώνεται η τράπεζα στην οποία έχει ανοιχθεί ο τραπεζικός λογαριασμός, ώστε να διενεργεί κατασχέσεις **μόνο πέραν του επιτρεπόμενου ορίου**. Λίγη προσοχή απαιτείται στους **κοινούς λογαριασμούς**. Αν οι συνδικαιούχοι δηλώσουν ξεχωριστούς λογαριασμούς ως ακατάσχετους, υπάρχει κίνδυνος να γίνει κατάσχεση χρημάτων από χρέη του συνδικαιούχου εκείνου που δεν έχει δηλώσει τον κοινό λογαριασμό ως ακατάσχετο.

Πλέον των κατασχέσεων που δικαιούται η εφορία για χρέη προς αυτήν, σε διαδικασίες κατάσχεσης μπορούν να προβούν και τα ασφαλιστικά ταμεία, τα οποία, μάλιστα, εν όψει και των τεραστίων ελλειμμάτων που παρουσιάζουν, έχουν εντείνει τα αναγκαστικά μέτρα είσπραξης. Με τις διατάξεις του άρθρου 101 του ν. 4172/2013 (ΦΕΚ167/τ.Α/23.7.2013) ιδρύθηκε το Κέντρο Είσπραξης Ασφαλιστικών Οφειλών (ΚΕΑΟ), με σκοπό την είσπραξη ληξιπροθέσμων οφειλών προς τους Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης, ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, ΟΑΕΕ, ΟΓΑ και ΕΤΑΑ, την συγκεντρωτική παρακολούθηση των οφειλετών και τη λήψη μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων (ΚΕΔΕ- ν.δ.356/1974). Μέχρι 30/12/2016 οι Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης (ΦΚΑ), με βάση τα κριτήρια που καθορίστηκαν με την υπ' αριθμ.οικ.13822/1089/2-5-2014 Απόφαση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, διαβίβαζαν στο ΚΕΑΟ τις οφειλές άνω των 5.000 ευρώ των εργοδοτών και ασφαλισμένων που δεν τις εξόφλησαν ή δεν τις ρύθμισαν ή απώλεσαν την ρύθμιση από στον φορέα τους, όμως από την ανωτέρω ημερομηνία ξεκίνησε η ένταξη και των οφειλετών με χρέη κάτω των 5.000 ευρώ, με αποτέλεσμα να αυξηθεί ο αριθμός των υπό κατάσχεση λογαριασμών.

Σύμφωνα με τον ν.4172/2013 και ΥΑ Φ.80000/οικ.25379/312 (ΦΕΚ Β 2699 2013), όταν ο ασφαλιστικός οργανισμός διαπιστώσει οφειλή, συντάσσει μια Πράξη Βεβαίωσης Οφειλής και εντός μηνός την διαβιβάζει στο ΚΕΑΟ. Με βάση την Πράξη αυτή, η οποία αποτελεί και εκτελεστό και νόμιμο τίτλο, αποστέλλεται στον οφειλέτη Ατομική Ειδοποίηση και τάσσεται προθεσμία για την εξόφληση της οφειλής ή την ρύθμισή της. Μετά την εκπνοή της προθεσμίας ο εκτελεστός τίτλος διαβιβάζεται στα κατά τόπο αρμόδια όργανα για αναγκαστική εκτέλεση σύμφωνα με τον ΚΕΔΕ, κατά της οποίας ο οφειλέτης μπορεί να ασκήσει το ένδικο μέσο της ανακοπής. Ο νόμος δεν ορίζει ρητά ποια είναι η προθεσμία άσκησης της ανακοπής και θεωρείται ότι λήγει με την έναρξη της αναγκαστικής εκτέλεσης. Πρακτικά, όμως, καλόν είναι να ασκείται όσον το δυνατόν συντομότερα και μάλιστα εντός είκοσι (20) ημερών από την παραλαβή της Ατομικής Ειδοποίησης. Αν προ της ανακοπής έχει υποβληθεί ένσταση ή προσφυγή κατά της οφειλής που δεν έχει συζητηθεί ακόμη και πάλι θα πρέπει να ασκηθεί ανακοπή για να διακοπεί η αναγκαστική εκτέλεση. Περαιτέρω, μέσα σε 3 ημέρες από την άσκηση της ανακοπής πρέπει να υποβληθεί υποχρεωτικά αίτηση αναστολής η οποία θα διακόψει την αναγκαστική εκτέλεση μέχρις ότου εκδοθεί η απόφαση επί της ανακοπής. Η αναστολή εκδικάζεται άμεσα, ενώ η ανακοπή μπορεί να εκδικασθεί και μετά από 2 ή περισσότερα χρόνια.

Τέλος, σύμφωνα με οδηγίες της ΓΓΔΕ, ο προϊστάμενος της Δ.Ο.Υ. ή του Ελεγκτικού Κέντρου που έχει την αρμοδιότητα για την επιδίωξη είσπραξης της οφειλής υποβάλλει υποχρεωτικά προς τον Εισαγγελέα Πρωτοδικών αίτηση για άσκηση ποινικής δίωξης αν ο οφειλέτης δεν πληρώσει ή δεν ρυθμίσει τις οφειλές του για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τεσσάρων μηνών, εφόσον αυτές υπερβαίνουν τις 100.000 ευρώ και από οιαδήποτε αιτία και αν προέρχονται, συμπεριλαμβανομένων και των τόκων, των προστίμων και των προσαυξήσεων, μέχρι την ημερομηνία σύνταξης του πίνακα χρεών.

Αυτό είναι, λοιπόν, σε αδρές γραμμές, το καθεστώς αντιμετώπισης των οφειλών. Η νομοθεσία που το καταρτίζει είναι ασαφής, ευμετάβλητη (σήμερα ισχύει, αύριο δεν ισχύει) συχνά αντιφατική και, εν μέρει, αντισυνταγματική. Το ανάλητο και φτωχοποιημένο κράτος, ευρισκόμενο σε σκοπούμενη ή μη αδυναμία να φορολογήσει τους πραγματικά «έχοντες και κατέχοντες», προσπαθεί με νομιμοφανή τερτίπια και εκβιαστικούς τρόπους να απομυζήσει από τους ανυπεράσπιστους «μη κατέχοντες» ακόμη και τους απαραίτητους για την επιβίωσή τους οικονομικούς πόρους. Φαινόμενα όπως οι ακολουθούμενες από τις συστημικές τράπεζες πολιτικές να διαφέρουν ριζικά μεταξύ τους ή προϊστάμενοι ΔΟΥ να

ερμηνεύουν νόμους και εγκυκλίους κατά το δοκούν, είναι θλιβερά φαινόμενα μια άθλιας, γραφειοκρατικής πραγματικότητας. Μέσα σε αυτόν τον δικονομικό κυκεώνα, κρίνεται απαραίτητο όπως οι παντοειδείς οφειλέτες, προκειμένου να απαλλαγούν από το βάρος των υποχρεώσεών τους κατά τον πλέον ανώδυνο τρόπο αλλά και να προστατεύσουν τα περιουσιακά τους στοιχεία, να ενημερώνονται **συνεχώς προς τις ρευστές δικονομικές και δικαιοτικές πραγματικότητες και να αντιδρούν ανάλογα και έγκαιρα**, δεδομένου ότι και η Ελληνική Δικαιοσύνη, με τις γνωστές παθογένειές της και τους εξαιρετικά αργούς ρυθμούς απονομής της, κάθε άλλο παρά ουσιαστική υποστήριξη μπορεί να τους εξασφαλίσει.